

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Joh. Jonstoni Thaumatographia Naturalis

Jonston, Jan

Amstelodami, 1661

Caput III

urn:nbn:de:bsz:31-97032

tatum interpositu vini non attrahit, & crudum & incoctum inferne attrahere nequit. Vim ejus diaphoreticam, vel exemplum ovi ostendit. In eo recente dum assatur, spiritus subtilis per medium exudat corticem rotis instat. Quid in corpore humano? Plerum id rimatum, vel levi actum faciet calore. Alias omnia replet & penetrat, permeat laterem, & concoctum ibi inflat calcem, ut mole aucta frangat eundem. Videmus per lateris cocti poros ingresum aërem, lapillum, qui per incuriam illic latuit & in calcem conversus est, imprægnare, inque molem attollere, ita ut later rumpatur. *Zwinger. Phys. lib. 2. c. 25.* Ad hæc, observatione conclusum certâ, facilem vel difficilem, vulnere, ratione aëris, curationem. In locis palustribus ulcera capitis celeriter, curum difficulter curantur. Hinc *levia* capitis Bononiæ & Lutetiæ vulnera, lethalia tibearum apud Avinionem & Romæ. Ibi aër frigidus cerebro constitutione hostis; hic major ambientis fervor, quo humores liquefacti, magis deorsum tendunt. *Pareus lib. 10. Chirurg. c. 8.* Refrigerari novem potest modis; copiâ ac frequentia, flabello si novus apponitur; si nix & aqua circa lequas, *Copulatus* de ac salicem obducti, vel linteis aceto & aqua rosata intinctis, si irroratur atea, & fontes in cubili parantur, si lecti ex Avicenna super foveam aquarum, si ex pilis Camelorum iidem, vel ex linteis substracto coriosi, conspersus lectus herbis, si denique fragrantibus prope lectum fructus positi. *Heurn. lib. 2. Medic. c. 18.*

CAPUT III.

DE AQUA.

ARTICULUS I.

De aquarum quantitate, & colore.

Tantum de aëre; sequitur elementum aquæ, & inter

ter consideranda quantitas primò & color. Iuxta urbem Simqui in regione magni Cham, flumen Quian per decem millia passuum patet, ducentas alluit urbes, & longitudo ei tanta, ut centum diebus enavigari nequeat. In portu illius urbis, quinquaginta millia navium se numerasse scribit *Polus*. Nivibus liquatis ingens & Duina in Moscovia fluvius, toto die celeri nequit trajici navigio, latera ad 50 passuum extendit millia. *Iovius* Genebaræ lacus, Ianuarium Lusitani dicunt. *Thuan. histor. lib. 16.* tantæ sub ipso Capricorno amplitudinis, ut scripserint, qui eò appulerunt, totius orbis navibus commodam stationem præbere posse. In Tepeaca Mexicani regni Provincia, in summitate montis lacus est à summis ripis ad aquarum superficiem quinquaginta Orgyas depressus. Nullos pisces aut quodvis aliud animal nutrit, nec hyberno pluvioque tempore augetur, nec æstate minuitur. Altitudinis est incompetæ, ita ut flumen subtus fluere opinentur, quod decem ab hoc Leucis in pianicie erumpat. *De Laet l. 5. Amer. cap. 17.* Haud longè ab eodistat & alter, qui vehementiori agitatur vento, fluctus haud secus ac mare attollit. Colores quod atinet, variis variis. Læcis dilutus est Danubius, quæ Noricum & Vindeliciam à Germania dividit. *Agricola in lib. de natur. effluent.* Aquæ Mæni, maximè ubi per Francos delapsus Rheno accipitur, flavescunt. Telephi juxta Paratas fons turbidus, cum cruore miscetur. In Æthiopia rubræ sunt; vertitur in furorem quisquis biberit. Nausolæ in Carpatho monte ex veteri quodam cuniculo effluentes, virescunt; Ilzæ, qui ex Bohemicis profusus montibus, in Danubium influit, nigra.

ARTICULUS II.

De aquarum sapore.

HAud minor aquarum in saporibus varietas. Dulcescunt quædam, vini quædam referunt gustum: *salsæ,*

læsis, aluminosæ
ces Elii & C
bibere, & in
lacte calid
bus. *Panjan*
porandi grat
maris Adriat
fontes omne
lento ungu
falsedine inf
ta rivulus E
Ponti infici
circa Cua
potantem
di prope C
cæ, ebullit
acidula; cu
tonitru imm
tantum fer
veto, circ
teo vase,
porell, vi
ungula.

De

CAlidæ
rigine
olent bitu
Peloponn
jus aqua c
reddebat o
alter ex ma
gustu suavis
chæ efficit,
tus sulphura

falsas, aluminosas, acidas, amaras passim invenies. Dulces Elei & Chocopis fluviorum aquæ Reges Persarum bibere, & in longinquas deportavere terras. Suavior lacte calida Cardiae aqua in Campo, qui vocatur Albus, *Pausanias*. Vinosa juxta Paphlagoniam: hinc potandi gratiâ indigenæ apud eam frequentes. In sinu maris Adriatici ubi vertit ad Aquilejam, septem sunt fontes omnes uno excepto falsi. *Polyb. in hist.* In Miletu unus, cujus fluentis aquæ superiores dulcissimæ; salsedine inferiores tinguntur. *Aristobul. Cassand.* Tanta rivulus Exampeï amaritudinis, ut Hypanim ingens Ponti inficiat flumen. In lacu Alcanio, & quibusdam circa Chalcidæ fontibus, summæ aquæ dulces sunt, potanturque, nitrosæ inferiores. *Plinius in histor.* Acidæ prope Culmam fontes; & quia aqua quamvis frigida, ebullit, insanire videntur. *Agricol. l. cir.* Ibidem acidula; cui furiosæ inditum nomen, quod ebulliens tonitru imitatur boatu. In Cepusio Smolnicii, non tantum ferrum corrodit, sed & vertit in æs; Sygii verò, circa Thessalica Tempe, fluvii, neque in argenteo vase, neque in æneo, neque in ferreo conservari potest, vi sua illa cortodens, erumpit: solâ coërcetus unguâ.

ARTICULUS III.

*De aquarum odore, primis & secundis
qualitatibus.*

Calidæ quæ absunt à Rhégio Lepidi Amilii oppido, viginti sex passuum millibus tam præstantissimum olent bitumen, ut Camphorâ permixtæ videantur. In Peloponneso puteus ad sacram Dianæ ædem erat, cujus aqua cum bitumine permixta, unguenti Cyziceni reddebat odorem. In Hildeshemio duos fontes sunt: alter ex marmore putridi ovi olente virus effluit, & gustu suavis est; sed si quis jejunos eum bibet, ructus ejicit, marmoris detriti odorem exhalantes: alter sulphuratus pyrium olet pulverem. Hujus aqua

C. 4.

lapi-

lapides in alveo rivuli jacentes, limo obducit, qui deraſus & exſiccatus ſulphur eſt. *Agric. lib. cit.* Arcthuſa Siciliae fons, ſtato tempore fumum reddere dicitur. Viſebadæ in platea fons eſt aquæ tam calidæ, ut non modo coquat ova, ſed etiam de alitum cute plumas eximat, de ſuilla fetas, ſive immergantur animantes, ſive perfundantur. Ad Cotinthum fontis aquam, qui ex excelſo manat vertice, nive frigidior emerit *Ptolemaus. Comment. lib. 7.* Iuxta littora Cubæ eſt fluvius ita perennis ut navigari poſſit, aquæ ejus ita fervent, ut contrectati manibus recuſent. *Martyr. ſum. Ind.* Iuxta Provinciam Tapalam ruit tam fervens, ut tranari nequeat. *Ramus. Tom. 3.* Apud Segeſtanos Siciliae Halbeſus in medio flumine ſubita æſtuatione fervet. Pontus flumen intra Medorum, Scytharumque Regionem ſitus; in quo lapides ardentes devolvuntur, ipſum nihilominus frigidum. Hi ſi agitentur, citiſſimè extinguntur, aqua irrigati lucidius ſplendent. Iuxta Ethamam denique urbem, fervidum eſt flumen, ſed leproſis ac ulceratis ſalutare. *Leonius.* Quædam etiam alias ſupernatant aquæ. Arſanias vicinum Tigrum ſupernatat, quoties uterque intumefcens extra ripas diſſluit. Penes accipit amnem Eurotam, nec recipit, ſed olei inſtar ſupernatantem brevi ſpatio portatum abdicat. *Plinius hiſtor. natural.*

ARTICULUS IV.

De vario aquarum decurſu.

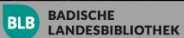
TRadiitur de Pyramo fluvio Cappadocia, qui fontibus in ipſa planitie ſcatentibus oritur, quod ſtatim profundo lateat hiatus, in plurima ſub terra effuſus ſpacia, emergat poſt navigabilis tanto cum impetu, ut ſi quis in hiatus, unde emergit hactam immiſerit, vis ſpiritus renitentis eam ejiciat. *Strabo lib. 12.* Non longè à Pompejopoli in oppido Coricos, in imo ſpecu miræ profunditatis, amnis ingens, ingenti ſe tollit fronte, ubi magnum impetum brevi alveo traxit, iterum demergitur. *Mela lib. 1. c. 6.* Aqua Martia poſt longos

ANDA

s, limo obdacti, quos
Agric. lib. iii. bre
ore fumum reddent
st aqua tam calida
etiam de altum ce
live immerguntur
Ad Cotinethum hinc
ettice, nive frigida
lib. 7. iuxta litem
navigari possit, app
nibus recula
nciam Tapalam ut
Ramaf. Tom. 3.
in medio flumine
flumen intra Mæ
simum; in quo lipo
nihilominus frigi
tinguntur, app
namam denique
lis ac ulceratis lili
supernatant aqua
cat, quoties utereq
eres accipit amne
ostat supernatant
ninus hifit. natu

gos excursus ex ultimis Pelignorum montibus, tran
siens Marsium & Fucinum lacum, in specum demer
gitur, tandem in Tiburtina se aperit, 9000 passuum
fornicibus structis in urbem ipsam Romam petducta
est. *Plin. lib. 3. c. 3.* Sabbaticus septimo quoque die
exinaniri consueverat, atque exsiccabatur, sed reliquis
semper aquis oppletus: id autem cessante sacrificio,
cessavit, si *Ioseph. l. 7. c. 24.* credimus. Quidam apud
Bocatum fluvius, quolibet decennio, repentino quodam
motu uno momento prægrandem fragorem ob sa
xorum elisionem emittit, & lapides ipsi declivi per iri
duum fluunt cursu, ter ac quater quotidie, etiam sereno
cælo; at postriduum omnia subsident. Paschali Romæ
sedente Treua fluvius per integrum diem mille passuum
spacia non fluxit, sed perinde quasi alio cursum fluxis
set, eam partem alvei adeo per id intervallum viginti
quatuor horarum spacio deseruit, ut homines ultro
citroque per siccam arenam graderentur. De Hircan
iæ Humibus *Strabo lib. 11.* Sunt mari alta littora
excisus rupibus prominentia. Cum autem flumina ex ipsis
cautum cacuminibus in mare furentia desiliant, ma
ximum inter mare & rupes suo casu spacium præ
terlabuntur, ut sub cadentibus aquis, velut sub fornici
bus exercitus etiam intacti procedere possint. Trochlo
tes in Aquilonari Norvegia tantum fragorem cur
rendo edie, ut ad viginti milliaria exaudiatur. *Olaus
l. 2. cap. 28.* Beca in Livonia tanto lapsu è scopulis
ruit, ut surdos reddat. *Ortel. in Livon.* Tanais à Sey
this longissimo cursu in Mæotidem paludem ruens,
adeo longè latèque eam ampliat, ut prægrandis
mons ab ignaris existimeretur. *Bocatus.* In templo Sa
lomonis hæbebat fons, æstate copiosus, hyeme exi
guus. *Euseb. præpar. Euang. l. 9. cap. 4.* Causam si
queris, à tempore sumitur. Omnia hyeme madent,
oppleti hinc aquis suis, & spiritus defectu, inter
viscera continentur; at æstunt æstate omnia, solis
que fervor penetrat; hinc & in venas congregatio,
& impellente spiritu decursus. Mæander ita sinuosus
est & flexibilis, ut sæpè credatur reverti &c. *Nisus*

IV.
decursu.
ppodocia, quos
bus oritur, quos
arima sub terra
bilis tanto cum
emergit hacten
efficit. *Strabo*
ppido Coricos, in
ingens, ingenti
revi alveo traxit
Aqua Maria post

maximo impetu ex montibus præcipitem in subterraneos meatus ferri, quidam opinantur Leoni Africano falsum. Certum quadraginta diebus ad decimum septimum mensis Iunii crescere, decrescere totidem. A quatum decursus in causa. Cum enim in superiori Æthiopia Maii initio densissime pluat, per integrum Majum & partem Iunii retardantur, priusquam in Ægyptum perveniant. *Leo Africanus lib. 9. descript. Africae.* Incrementum Nilometrium ostendit. Pateus hoc in Nili ripa ex integro lapide, cuius aqua cum Nilo crescit & decrescit pariter. *Strabo l. 17.* Iustum ejus incrementum sedecim cubitorum, minores aquæ non omnia rigant, ampliores detinent tardius recedendæ: ac ut hæc ferendi tempora absument solo madente; ita illæ ferendi tempora solo sicente. Sed hæc de Nilo sufficientiant. Plura vide apud Cl. *Vendelinum*, quem honoris causa nomino.

ARTICULUS V.

De mutatione quantitatis, & qualitatum in aquis.

Magna hæc in aquis varietas, quam protuli, sapientiæ & potentiæ Divinæ index; non minus mirum, easdem interdum variè mutari. Murari certum. Fons in Tenedo Insula semper à tertiâ noctis hora in sextam ab æstivo solstitio exundat: Alter in Dodone, cui à Iove nomen est, meridie semper deficit, & Padi diebus æstivis velut interquiescentem atrescere reliquit *Plinius*. In Latio Anagninæ fons Tophanus, cum Fucinus lacus glaciatur, siccescit; aliis anni temporibus, magnam aquarum effundit copiam. *Agricol. l. citato passim.* Aquæ lacus Babylonii æstate rubræ sunt. Borylthenis quibusdam anni tempestatibus æruginè tinctæ videntur. Aqua fontis Tungorum subditi effervescens ignibus, rubrum affectat colorem. Amnis in Caria ad templum Neptuni aquæ dulces, falsum induerunt saporem, in Thracia verò imperitante Georgio Despota.

Despota dulcis fons molestam suscepit amaritiam: imo totos fluvios mutatos fuisse ad Citheronem, in Bæotia scribit *Theophrastus*. Aquarum, quæ fluunt juxta metalla Pangæi Thraciæ montis, Cotylen atticam perhibent æstate pendere drachmas sexaginta quatuor, hyeme nonaginta sex. In Cyrenaica Provincia Salis fons media nocte fervet, mox sensim tepescit, dein ad primam lucem friget; & quo sol magis atcollitur, eo fit frigidior, adeo ut meridie rigeat: tum rursus paulatim tepescit; dein ad primam noctem calet, ac quo magis ille progreditur, eo fit calidior. Idem fons singulis diebus, ut ad medium diem fit frigidus, ita & dulcis; ut ad mediam noctem calidus, ita amarus.

ARTICULUS VI.

De nonnullis aliis aquarum admirandis.

FVÈRE & præterita, sed majora sequuntur: facile in illis dare causam, missionem, & alia quædam externa si attenderis, difficile hic. Etsi in quibusdam, pleraque tamen occultis dicere venit qualitatibus. Referam breviter. Fontis Gæthici effusæ super terram guttæ, moveri desinunt, ab aëre condensantur; In lapidem in urceis abeunt Cepsianæ; stolidos faciunt Rheticæ; dentes excutiunt intra biennium, compagesque solvunt genuum illæ, quas in Germania maritimo tractu esse scribit *Plinius*. In lapides foraminata vertunt Islandicæ; ligna corticibus saxeis obducunt Albulæ; Canoræ à Zamenisibus in Africa voces: Soractis oriente Sole ferventi similis exundat, pereunt aves, quæ rum gustaverint. Abstemius fit, qui à Clitorio lacu biberit; obliviosus qui è fonte ad Trophonium Deum prope flumen Orchomenon: *Philareb.* hebetudinem sensuum contrahit, qui ex fonte in Cea insula. Causam ratione prioris in bitumen refert *Agricola de reb. è terra effluens. l. 2.* Ut enim, inquit, *pastinaca silvestris semina linteolo involuta, & in vinum posita, utque pulveres florum hermodactyli, quibus Turcæ utuntur*

cum eodem sumti faciunt, ut ocyus & fortius inebriet: ita bituminis aliquod genus aquis permistum inebriare solet. Equi Sibarim potantes sternutamentis agitantur; nigredinem contrahit, quicquid eo aspersum fuerit. Clitumnus Umbriæ potus candidos boves facit, oves Cessiphus Bœotix; candidiorem, molliorem, ac magis porrectam comam, qui in Cappadocia. In Ponto Astaces campos irrigat, in quibus pastæ nigro lacte equæ gentem alunt. Reddunt in Gadaride, calvos homines; pilos, ungues, cornua pecori detrahunt. Reatinis paludibus, unguis jumentorum indurari scribit Cicero. Callidæ ad arcem Novæ domus annulos in eis lavantium argenteos, aureo tingunt colore, reddunt illustriores aureos. Non alit Aniger, qui ex Lapitho Arcadiæ monte defluit, pisces, priusquam recipiat Acidantem, & qui tum ex eo in Anigrum ingrediuntur, non sunt edules, cum in Acidante sint. Pausanias. Lacus Siciliæ Agrigentinus sustinet ea quæ in aquis non natant; Æthiopiæ tam liquidus est, ut folia proximis arboribus decisa, non ferat. In Asphaltite lacu homo manibus pedibusque ligatus non mergitur. Causa nimix salis adscribitur misturæ. Hieronymus Florentinus decoctorem de turri in aquas ligatum præcipitatum, per integram sustentatum noctem vidit: in Hispania lateres ex terra, quæ argentea opera absterguntur formatos, aquis innatasse observavit Posidonius. Cleon & Geon duo in Phrygia fontes fuere; expressit alterius aqua lachrymas; duo in Fortunatis, alterum qui gustarunt, risu solvebantur in mortem: dabat alter remedium affectis. Anauros Thessiæ & Boristhenes nullum halitum, nedum nebulam emittunt. Causam in temperationem multi conferunt, aliunde quærent alii. *Qua parte fluviorum (verba Agricola lib. 2. de efflu. ex terra c. 17) alveis in vado nulla sunt vena & fibra, eâ nullas auris exspirare possunt.* In Caucafi montis nivibus glebæ concresecunt cavæ, bonamque in membrana aquam continent; in iisdem animalia: quarum tunicis ruptis aqua quam complectuntur, bibitur optima. *Stabo in Geograph.* Nilus feminas ita fecundas reddit, ut uno

ut uno utero quaterni & seni gignantur: *Plin. in histor. Alpium* accolat fontis cujusdam aqua gutturosos facit *Lang. l. 1. epist. 43.* In prato verò Rupertino, prope Argentinam fons fuisse pethibebatur, qui bronchocele peperit potatoribus. Hydrargito infecta videtur. Nam hoc cerebro & nervis inimicum, non tantum pituitam ab internis ad caput & colli regerit glandulas: sed etiam congestam in capite ad partes sibi subjectas præcipitat. *Sebirius de Acidul. f. 1. dist. 6. corol. 1. thes. 12.* Sicilia fluvius Diana, qui ad Camerinam fluit, nisi à pudica hauriatur femina, misceri vino nequit. *Solinus cap. 10.* Styx in Arcadia epota illico interficit, omnia penetrat & distumpit, asini tantum cujusdam continetur cornibus: *Seneca lib. 3. natur. cap. 25.* In Nigrum Africae flumen duo influunt fluvii, subrubidus alteri color, subalbus alteri. *Barrens. histor. Dec. 1. l. 3. 6. 8.* Si quis ex utroque biberit, evomere cogitur utrumque; at si quis alterum, diversis intervallis suboritur vomitus; at ubi influxerit uterque in Nigrum, & ex permixtis bibatur, nulla ad vomitum est provocatio. Narva Lithuaniae fluvius est, ejus aquam quam primum serpentes attigerint, edito sibilo refugiunt. *Cromer. descript. Polon. l. 1.* In Ducatu Czartotiensis, quem Illustrissimus patronus meus nunc possidet, est lacus rotundus, adeo injectorum impatiens, ut omnia egerat. Tumulis arenarum tam aptè in circumferentia à natura cinctus est ac si manu artificis aliquando fuisset. Sardiniae in mediterraneis fons, longitudinem & brevitate dierum observat, & juxta hos fluit. In Ferri Insula una ex Canariis nulla est aqua, ardenti ipsa caelo, solo arido, squallentes aestu homines, pecudesque destituit: sed ibi est arbor, cujus species ignota, folia longa, arcta & perpetuo virentia. Eam semper nubecula circumdat, ex qua ita folia humectantur, ut ex ea perpetuo limpidissimus liquor exstillet, quem vasis circa arborem dispositis incolae excipiunt. *Bertijs in descript. Canariarum.* Marinae aquae si sint egelidae, ac tepore inibuta tempestates ante biduum portendant, ventosque impetuosos, *Lemnius de occult. lib. 2.*

c. 49. In Anglia prope novum Castrum est lacus Myrtous dictus, cujus pars semper etiam per ætatem concreta, pars ne hyeme quidem glaciatur. *Thuan. in histor.* Syenæ puteus quidam, est æstivi index Solstitii & hæc loca (verba Strabonis lib. 17.) circulo tropico subjecta monstrat, quando in meridie umbilici nullam faciunt umbram. Sed celsio de his.

ARTICULUS VII.

De nonnullis aquarum inundationibus; & de Diluvio universali.

D Ivini furoris signa diluvia fuere, tantoque majora, quanto & illa acerbior, & mortalium enormior exorbitatio. Maximum illud quod universale dicimus, quod anno Mundi 1656. ad exitum vergente sua sumit initia. Obrutacula in specubus nubium rupta sunt, & ingentes aquarum per quadraginta dies, defluxere globi. Fontes quoque abyssi magnæ diffusæ sunt, ita ut aquæ sesquicentum diebus indefinenter accrescerent, & montes quindecim cubitis transcenderent, editissimos. Postea decreverunt, sed pauxillatim. Nam intra septuaginta demum dies cacumine apparere cœperunt. Novi orbis incolæ à majoribus suis accepisse dicuntur. Peruani tradunt, terras eas omnes aquis mersas latuisse; periisse homines exceptis paucis, qui in lignea se receperunt vasa; veluti naves; ibi commeatu proviso egisse, donec aquæ decreverent & abirent, quod canum collegerunt indicio, quos foras identidem emittebant, & cum madidi à natatu redirent, sciebant aquas superesse; deesse, cum sicci. *August. Carata.* At Mexicani quinque soles ad hoc luxisse avi, & primum illum aquis petiisse, unaque cum eo homines, & quicquid in terris esset. Hæc illi picturis & notis prodita ab antiquo habent; fidem Platónico diluvio, quod in Atlantide Insula evenisse dicitur adstruentes. *Lupus Gomara.* Cæterum causam illius diluvii universalis igni subteraneo in gradu intensio-

tensiōti, augente molem per rarefactionem, donec
 cavernis suis agi non posset, ascribit *Lydiat*. Demon-
 strare id videtur *Genesis*. Nam & abyssi magna: fon-
 tes reclusi dicuntur, & immisum exactis quadraginta
 diebus ventum, & aquamque sedatam quievissē. Intel-
 ligi verò debet, ventus ē sicca exhalatione, quam co-
 piofissimam toto diluvii tempore, ē maris gurgitibus
 calor excitaverit, subterraneus plurimum auctus, tum
 demum iis exclusum esse, aërisque motum correpti
 revolutione cæli, & impetu firmamenti intendissē.
 Fuere vero præter hoc & aliæ portentosa. Anno 1095
 diluvio in Syria innumeri homines fuere oppressi. Hoc
 diluvium prædixit Astrologus Mahumedanus, argu-
 mento conjunctionis omnium planetarum. (*Alsted.*
Chronol. c. 25.) excepto Saturno in signo Piscium; quæ
 fuerit similis illi tempore Nohæ, quo omnes septem
 planetæ coërint in uno signo. Anno 1164 tanta in
 Frisia fuit, ut omnem maritimam involvens terram,
 multa hominum consumserit millia: *Krantz. l. 5. cap.*
4. Vandal. Anno 1183 retrocedens mare Siculum
 quinque in se traxit millia. *Bergomas in Lucio III.* An-
 no 1218 in Frisia centum periëre millia. *Naucleus*
generat. 40. Neubrigenfis Angl. hist. l. 3. cap. 20. In
 Hollandia anno 1287 maritimæ regiones non pro-
 cul à Dordraeco oppressæ sunt, sedecim amplissima: de-
 mersæ Parochiæ: *Largus in Chron. CitiZen. Krantz.*
Vandal. l. 10. cap. 36. Anno 1421 absorptis septua-
 ginta duobus pagis, centum hominum una absor-
 pta millia: Anno 1530 tam prodigiosa erat, ut in
 Hollandia, Zelandia, Frisia, Brabantia, & Flan-
 dria quadraginta evanuerint Parochiæ. *Iohan le Petis*
in magno Chronico Hollandia. Anno 1509, mense Se-
 ptembri, mare inter Peram & Constantinopolim ita
 intumuit, ut mœnia Constantinopolitana excederet;
 periëre in urbe tredecim millia. *Sur. in histor.* In no-
 vo orbe in Gangona valle, mare ad quatuor passuum
 millia præter morem est egressum, ingruente ingenti
 procella, non modo ædificia subruta, sed etiam ar-
 bores eradicatæ præmaximæ & translatae, ac si arbo-
 ribus

boribus plueret. *Martyr in Summar. India.* Anno 1604 haud minor jam enumeratis in Britannia accidit, quam quia *Illustris Thuanus lib. 138* sufficientissime descripsit, verbis ejus exprimo. Bistolia (inquit) civitati maritimæ, quæ secundum Londinum, & Eboracum in Regno primaria est opibus & commercio frequenti, & quo nuper Hybernia advectæ ad nundinas proximæ, quæ in VII Kalend. Februarii incidunt merces corruptæ, horrea frumento & stramine plena, huc illuc dissipata, equi & alia jumenta aquis mersa, & ædificiis vi fluctuum magnam partem collapsis, homines qui in culmina domorum confugerant, una obruti, plerique in agro deprehensi, dum domum subiro remeant, ut rebus suis convasatis saluti suorum consulant, tum rapido impetu mare, decem fere milliarium spacio excutrit, ut vix rebus suis relictis satis habuerint; quo se periculo eriperent. Sed omnium maxima diluvies fuit in Sommersetensis provincia ad viginti milliaria in longitudinem, in latitudinem quinque aquis effusis, quæ Hunsfeldiam oppidum, Granthanium, Kenbustum, Briandoum, & Kingsonium pagos cum multis ædibus per convalles sparsis miserant. Videre erat rusticos & homines in agro deprehensos, tignis dirutarum domorum insidentes, ubique fluitare, ad quos scaphæ tandem immisæ, quæ plerisque in tempore presto fuere, scœnum in cumulos ut sit congestum, & trabibus ligneis impositum, undis innatare ubique cernebatur, & columbæ, cum aliunde patus deessent, subis immisæ aristis frumenti in pyramides coarctati insidentes, gravis fortè oblati vescebantur; quin & cuniculi è foveis vi aquarum exclusi, in tergo ovium consistere, & donec cum ovibus ipsis mergerentur diu fluctibus innatare visi. Fidem superant, quæ de tempestate illa Tragica, imo Pœtica scripsere, qui res eas narrant. Iuxta Marclandiam in Norfolcensi agro non minus illa sæviit, ubi ut in subito & inopinato casu à futuribus in agro deprehensis, vix expergefacti oppidani, ingenti & confusa orta comploratione, cum bonorum abie-

cta

E
 dacti, qua
 tes, inven
 in Trojan
 an humer
 quillari in
 quo & amer
 qui in oppid
 rant, cum
 superiorum
 vinam pan
 eam mont
 cum aditus
 cumine sen
 summan
 jam defici
 tudinem
 ad sedecin
 excitati vic
 mo scopuli
 ta per sente
 & non solum
 tis in futu
 cum eo.

DE

I
 Nourme
 fiones, e
 ut unde or
 vialibus
 terra in
 bus in terr
 sensu Arist
 nim ad prim
 defacit play
 tit, exclud
 reolociis,

& cura, quæ prima subierat, filii, patres, & ma-
 tres, invicem fratres, alii quisque caritates suas, ut
 in Trojano excidio memoratur, secum traherent,
 aut humeris portarent, qui in montem Trichilum ses-
 quimillari inde distantem, trepida fuga evaserunt,
 quo & armenta & greges ex agris se receperant. Alii
 qui in oppido aut pigrizia, aut infirmitate remanse-
 rant, cum postridie urbem aquis mersam ex fenestris
 superiorum conclavium aspicerent, frustra opem di-
 vinam pansis in cælum manibus implorabant. Ad
 eum montem qui milliare circiter ambitu capiebat,
 cum aditus tanquam ad arduum scopulum, & in ca-
 cumine sentibus & ericetis impeditum non esset, ad
 summam desperationem cuncti in eo redacti erant,
 jam deficiente pecori gramine & inedia tantam mul-
 titudinem premente: cum è longinquo (nam aquæ
 ad sedecim milliaria excurrerant) commiseratione
 excitati vicini, scaphas pane & aqua onustas, sum-
 mo scopuli labro admovent, & operibus complana-
 ta per sentes & ericeta via, ad miseros pervenerunt,
 & non solum viatico in præsens recrearunt, sed salu-
 tis in futurum spe impleverunt. Tantum *Thuanus*: nos
 cum eo.

CAPUT IV. DE FONTIUM ORIGINE.

Innumeros in hac inferiore orbis sphaera inveni-
 ri fontes, eosque miros præcedentia ostendere, dignum
 ut unde oriantur diligentius indagemus. Ab aquis plu-
 vialibus scaturiginem fontium voluere nonnulli, ex
 terra in aquam mutata scripsit Seneca, ex æris vapori-
 bus in terram conclusis, & eorum frigore condensatis,
 sensit Aristoteles. Credere vix securum. Quantum e-
 nim ad primum; Nulla infra pedes decem terram ma-
 defacit pluvia, & illa satiata, si quid præter cecide-
 rit, excludit. *Seneca. l. 3. natur. cap. 7.* In siccissimis
 vero locis, puteis in altum actis, per ducentorum &

trecent-